DEO OPTIMO MAXIMO UNI ET TRINO, VIRGINI DEIPARÆ,

ET SANCTO LUCÆ ORTHODOXORUM MEDICORUM PATRONO.

16/2

QUÆSTIO MEDICA,

QUODLIBETARIIS DISPUTATIONIBUS MANE DISCUTIENDA IN SCHOLIS MEDICORUM, DIE JOVIS XXVII. JANUARII MDCCXXIV.

M. JOANNE-DAMIANO CHEVALIER, DOCTORE MEDICO, PRÆSIDE.

An Peſtis curatio ex Symptomatis

IN curandâ Peſte, hanc ſequere quam Natura monſtrat medendi viam, non quam tibi fingis Syſtematis artifex. Syſtema plerumque delirantis animi ſomnium, non vera Naturæ indagatio. Cautus ſit Medicus in ſcrutandis cauſarum arcanis, quæ Natura celari voluit. Infidas dum ſectatur umbras, falsâ veritatis imagine captus, captabit pro Junone nubem. Quid inde? Ut meditantem malus abſtulit error, ſic medentem pejor deludit. Oeconomiâ animali fulcitur medendi methodus. Hæc non à deviis, dubiis, falſiſve rationibus, ſed aut à Naturâ lædentis, aut à nocendi modo indicationes mutuatur. Eſſentiæ rei quæ lædit cognitio, ut ad curationem minimè neceſſaria, ſic ingenii vires pluribus in morbis longè ſuperat & vincit. Quis Tarantiſmi, rabiei, luis venereæ, variolarum, imò febrium intermittentium naturam ſcientiâ aſſecutus eſt? Hi tamen morbi ſatis feliciter curantur. Tarantiſmus choreâ; rabies balneo marino, vel quibuſdam *ſpecificis*; mercurio lues venerea; febres intermittentes cortice peruviano. Cura variolarum opus non rarò Naturæ: hæc tamen ſæpiùs auxiliatrices manus poſtulat quæ conatus ſuos adjuvent, non antevertant; criſim expectent, non promoveant maturiùs, aut futuram non ſufflaminent. Peſtis (ex horum cenſu morbus) nequidem ipſa curationem renuit, ſi deſumantur indicationes ex iis quæ venenatæ luis nocendi modum detegunt.

PESTIS quo vel ſolo nomine horret animus, mortaliaque contremiſcunt pectora, omnium morborum truculentiſſimus, acutiſſimus, maximè contagioſus, febre, bubone, *anthrace*, *exanthematis* id genus horrendis ſtipatur. Ejus quæ ſit cauſa, Natura, latuit uſque. (*a*) In homine generari virus peſtilens non modo ex humorum putredine, ſed ex ſolo mali terrore, quidam affirmant, (*b*) plures negant. (*c*) Plurimi à putrefaciente veneno ſubtili per aëra vagante peſtiferæ luis cauſam repetunt. At undenam aëri lethiferum inquinamentum? Lis ſub Judice. Alii hanc labem à Deo vindice immitti, (*d*) alii à malignis ſiderum influxibus, (*e*) alii à tempeſtatum certis conſtitutionibus, alii denique à tetris putridiſque terræ, aquarum, cadaverum (*f*) exhalationibus produci aſſerunt. Horum quælibet opinio nonnullâ veritatis ſpecie exornatur; nulla certis & inconcuſſis ſtabilitur argumentis. A Deo creari peſtiferam luem ex aliarum opinionum refutatione potiùs inducitur, quàm genuinis & propriis probatur rationibus. Malignos eſſe ſiderum influxus ſuſpicari, nimiæ credulitatis eſt. Ut aëris fervores maximos, ventos auſtrales, ſive ſiccos, ſive humidos, nullæ Peſtes exceperunt; ſic abſque aëris inclementiâ Peſtem inſecutam, imò menſibus Decembri, Januario, Februario graſſatam, & æſtivis caloribus ſolutam fuiſſe notum eſt. (*g*) Exhalationes poſt terræ motum ex ipſius ſinu erumpentes venenatæ, non peſtiferæ. Ambientem tantummodo aërem vitiant. Aſtantes ſuffocantur; ſed non peſtilentibus ſymptomatis cruciati intereunt: nemini contactu, halitu morboſum virus communicant. Aquarum putridis exhalationibus imbutum aërem peſtiferam vim induere poſſe quis æſtimaverit? Plurimis in locis quæ peſte rariùs infeſtantur, ſæpiùs aquæ corruptæ fœtorem expirant intolerabilem. (*h*) Nilus quot annis longè lateque diffuſus terram obducit limo, piſcibus, crocodilis, aliiſque monſtris referto, quæ aquis deſtituta computreſcunt. Non indè tamen emergit peſtifera lues Ægypto noxia. Omnibus ferè menſibus contagio forinſecus advehitur; inundationis tempore, calidiſſimâ, auſtrinâ, inæquali tempeſtate omnino deſinit (*i*). Verùm ſi peſtis in Ægypto ex effuſione Nili, in Syriâ & Barbariâ undenam ortum ducit? A Solis ardore? Cur illa Æthiopiæ ora quæ Nigir fluvium accolit peſte immunis eſt (*k*)? Quid ſi Boreales plagæ non minùs peſte infeſtantur quàm Sole nimio ferventes? Illarum Mercatores, inquiunt, è regionibus torridis merces adferunt inquinatas, ipſi ſæpius infecti redeunt. Commentum. E variis, ne dicam omnibus orbis partibus in ſinarum regnum confluunt omnis generis negotiatores, qui fit ut nunquam contagium forinſecus accedat, ſicut è proprio regni ſinu emergit nunquam (*l*)? Cadaverum exhalationes magnam habere vim ad peſtem generandam, omnium ferè eſt effatum. At non ſemel poſt magnas ſtrages cadaverum inhumatorum putrefactio nullas peſtes induxit. (*m*) Non ergo magis nota peſtis origo quàm ipſius natura. Quid igitur in tanta rerum caligine ſtatuendum? Suâ quiſque hypotheſi delectetur; nil moreris; veneni noveris effectus, hos indicant ſymptomata.

(a) *Barbette de peſte. Diemerbroec. de peſte, Sydenham de peſte. Joannes Riolanus de abditis rerum cauſis.* (b) *Fridericus Hofmannus diſſertat. de peſte. Virinus de peſte.* (c) *Vide Diemerbroec. ibid.* (d) *Joannes Piſtorius, Platerus, Diemerbroec. Fernelius.* (e) *Fernelius, Sennertus, Quercetanus, Follinus.* (f) *Fracaſtorius, Riverius, Fridericus Hofmannus diſſert. medicophyſica de peſte. Joannes Riolanus de generali medendi methodo, c.* XIX. (g) *Fernelius de abditis rerum cauſis. lib. 2. c. 12. 13. Radzivilius in itinerario, Morellus de febre purpurara, Diemerbroec de peſt. c.* VIII. *probl.* VI. (h) *Diemerbroec. ibid. probl.* IV. (i) *Fridericus Hofmannus diſſertatione de peſte. Proſper Alpinus de Medicinâ Ægypt.* (k) *Scaliger. Diemerb. c.* VIII. *prob.* II. (l) *Trigautius. Diemerb. ibid.* (m) *Diemerbroec. lib. I. c.* VIII. *problem.* IV.

SYMPTOMATI cuiquam aut pluribus ſimul ex veneno peſtilenti naſcentibus occurrere vel mederi ſatagis? Indicantur ea quæ non minùs morbo adverſantur quàm ſymptomatis. Ipſi morbo decernis curationem? Quam tandem? Miſſionem ſanguinis? Hanc quidem profuiſſe multorum obſervationibus conſtat (*a*): verum & nocuiſſe innumeri teſtantur (*b*). Cave igitur hujus utilitatem æſtimes cujuſquam auctoritate & exemplis. Inſpice non quis fecerit, ſed cur & quo exitu. In peſte ſanguinem Medici detraxerunt, & non miſerunt magni nominis (*c*). De adhibendis fugiendiſve *purgantibus*, cum veteribus veteres, cum recentioribus recentiores decertant armis æqualibus; hinc diſcito venæ ſectionis & purgationis uſum ſalutarem aut infauſtum, non ex ipſâ morbi naturâ, ſed ex veneni effectibus judicandum. Ad alexiteria confugies? Quænam? Non ſunt ejuſdem virtutis. Alia *abſorbentium*, alia *ſudoriferorum*, alia *anodynorum*, alia *refrigerantium* vice funguntur. Hæc promiſcuè & indiſcriminatim præſcribere ſummæ eſſet ignorantiæ. Quid ergo hujus vel illius uſum ſuadebit? Quinam ſint peſtiferi toxici effectus attende. Non iidem in omnibus. Quidam valentibus omnino ſimiles ſubitò occumbunt. Alii ſine febre ſenſibili bubones & anthraces paſſi evadunt. Ut plurimum tamen horrore corripiuntur mox febre. Febris comites plerumque fiunt & aſſeclæ jactationes & anxietates præcordiorum. Linguæ ſiccitas adeſt, quandoque nigredo. Rubent oculi; viſus turbatur; laborant aures tinnitu, ſibilo, nonnunquam ſurditate. Sitis in quibuſdam aſpera, in aliis levis, aut nulla. Hos æſtus vehemens urit, illos nullus calor moleſtat. Dolores capitis rariùs acres pungunt, ſæpius gravativi lecto affigunt. Vigiliis, deliriis, convulſivis ſubſultibus alii cruciantur; alii ſopore gravi premuntur. In quibuſdam pulſus eſt validus & naturali penè ſimilis; in aliis parvus, creber, modo æqualis, inæqualis modo, quandoque intermittens. Sunt in quibus vires ab initio proſtrantur; ſunt in quibus robuſtæ perſeverant ad mortem uſque. Urinam ſi inſpexeris, modo naturalis apparet, modo rutilans & ignea, modo cruda & tenuis aliqando etiam turbida. In eodem ægro nonnunquam has eâdem die ſubit mutationes. Multi frequentes patiuntur alvi dejectiones, crudas, admodum fœtentes, confuſas, modo viridis, modo crocei coloris, interdum ſcatentes vermibus. Haud infrequentiùs læditur ventriculus ſingultu, nauſeâ, vomitu bilioſo, fœtidiſſimo. Sudores in his pauci aut nulli, in illis copioſi, in nonnullis graveolentes, coloris (mirum dictu) varii, citrini, purpurei, viridis, nigri, & velut ſanguinolenti (*d*). Huic ſymptomatum Iliadi non raro accedit narium, oris, oculorum, aurium, penis, uteri, (mali plerumque ominis) Hæmorrhagia. Vultus aliis pallidus, aliis *eryſipelaceus*, plurimis ſanorum colori non multum abſimilis. In locis glanduloſis tumores exoriuntur bubones, parotides. In cæteris corporis partibus exilis modo puſtula, ſæpe plures ſimul junctæ ſenſim in molem aſſurgunt majorem modo, modo minorem. Hujus pars ſuperior ex omnibus veſiculis in unam coeuntibus conflata vulgò carbonem extinctum refert, quandoque veſiculam ichore nigricante plenam: pars ſubjecta quaſi *cauterio* inuſta colorem acquirit vel cinereum vel nigrum: tumoris ambitus obſcuro rubore ſplendeſcit: Latinis carbunculus, Græcis ανθραξ dicitur: res eadem, diverſa nomina. Inſuper maculis purpureis, nigris, violaceis, rubeis paucis modo, modo multis, anguſtis aut latis, at ferè ſemper exactè rotundis pars aliqua corporis, vel totum corpus conſpergitur. Hæc ferè ſunt luctuoſiſſimi morbi ſymptomata. Ex his variè ludentibus, ut hoſtis furentis intus vires, & vias, fraudeſque ſolers deprehendet Medicus, ſic quibus auxiliis debellandus ſit intelliget.

(a) *Sydenham de peſte, p. 70. Mercurialis, Foreſtus.* (b) *Frideric. Hofm. Fernel. Rivinus, &c.* (c) *Celſus. Raza. Joan. Riolanus. Frid. Hofm.* (d) *Fridericus Hofman. diſſert. de peſte.*

FEBRIS adeſt? Hanc eſſe memento Naturæ conamen. Hujus nonnunquam ſalutares conatus, ſæpe irriti. Salutares habeto ſi venenum per ſudores eliminetur, vel in bubones aut *anthraces* adigitur, utrumque cum ægri levamine. Hanc ſinendam aut juvandam edocent reliqui morbi qui per cutaneas eruptiones judicantur. Variolæ, morbilli, petechiæ ritè procedunt? Sanguinem mittere, corpus vacuare, fovere, refrigerare nefas eſt; totum opus Naturæ committendum benè conſulenti. Eò ſanctiùs præceptum quod in hoc morbo vel leviſſimum peccare, ægrum jugulare ſit. Accedunt febri vel ipſam concomitantur jactationes anxiæ, dolores capitis lancinantes, vigiliæ, deliria, calor urens? Magnam venenati miaſmatis partem ad præcordia, ad cerebrum expelli intelligito. Hinc pungi, convelli nervoſum genus, vaſa corrugari, ſanguinis circuitum retardari. Tunc, præſertim ſi plethora ſit, ſanguinis miſſione è brachio, è pede opitulaberis. Procul abſint cardiaca dicta, alexipharmaca, aliaque Naturæ tormenta. Sit victus parcior ex juſculis temperatis; potus tenuis & multus ex aquâ, aut *ptiſanâ*, acidulatâ. Nitratis & camphoratis tumultuantes ſuccos, irritata ſolida pacare ſtudeas. Hac arte redintegrato fluidorum circuitu à venenato miaſmate ſeſe faciliùs expediet Natura. Non eundem veneni effectum ſopor indicat. Ex pulſu diſcrimen. Debilis eſt aut tardus? Narcotico imbuta toxico ſolida cogitabis. Horum cardiacis emetico mixtis motum exſuſcitare enititor; ſed parce ſanguini. Pulſus eſt fortis, durus, & celer? Aut adeſt plethora, aut nimia ſanguinis efferveſcentia, tum audacter ſanguinem mittas. Non ſint tibi fraudi diarrhæa frequenteſque alvi dejectiones, hæ non Naturæ opus ſed veneni inteſtina ſtimulantis. A quovis purgante caveto. Enematis, ſed demulcentibus, ſi quid eſt ſaburræ detrahas, & conſulas viribus. *Diaphoreticis*, prout febris ſinit, & *abſorbentibus* virus debelles. Nauſea & vomitus in primo morbi inſultu vexant? Ventriculum pungit, commovet, ſubvertit aura venenata: Si recens fuerit cum aëre, ſalivâ, alimentiſve hauſta, emeticum propines. Seriùs adhibitum nocebit. Delapſum jam in inteſtinis chylum antequam vaſa ſubierit per inferiora deturbare properabis: demum ſuperſtitis veneni ſudoriferis eliminatio tentanda. At quæ vigente morbo cruciant, intercluſi & à corporis *peripheriâ* retrogradi ſanguinis argumenta nauſeas eſſe memineris. Hos morbi impetus æmulari facinoroſum. Ni venam ſecueris ſanguis devius, cæterique liquores ſua non relegent itinera: amicum non redintegrabitur ſolida inter & fluida commercium. Detractione ſanguinis venenatam qualitatem imminui, detrahi, expelli quis neget niſi œconomiæ animalis planè neſcius? Enim verò nocentis toxici eliminationem molitur Natura: obices ponit ejus motibus ſuccorum redundantium copia, aut in vaſis minoribus tarditas, vel ſtagnatio: Hos ut circumagat acrius ferit: Succi non obſecundantur? Vaſorum diametros violant, apices aperiunt, erumpunt quâ data porta; ſi per vias naturales, & debitâ quantitate, cum bonis ægri rebus; ſecus, cum vitæ diſpendio, aut ſaltem ſummo diſcrimine. Maturè ſanguinem detrahis? Sublatâ reſiſtentiâ placidè vaſorum oſcillationes peragentur; æquabili circuitu liquores in propriis circumferentur alveis, & morborum medicatrix natura venenatam auram aut per ſudores abiget, aut in colatoriis deponet. Qualeſcumque igitur hæmorragias non perinde ſuſpectas habueris. Copioſiſſimo ſæpe ſanguinis è naribus fluxu morbus judicatur. Quæ ſuo tempore fiunt *catamenia* ſinenda: ſi liberaliùs fluunt cum virium dejectione, venæ ſectione, aut abſorbentibus, aut utriſque cohibenda. Qui per alias vias erumpit ſanguineus latex revocandus, ſiſtendus.

INTER hujus peſſimi morbi ſymptomata referri ſolent bubones, *parotides*, carbunculi ſeu *anthraces*, petechiæ; excretiones veriùs criticæ. Bubonibus ſæpè, rariùs carbunculis, rariſſimè petechiis morbus judicatur. Ejus rei rationem ſi quæras, accipe. Quicquid à centro corporis ad ambitum movetur, continetur arteriis. Hæ inſtar coni efformatæ craſſiores particulas verſus apicem propellunt. Quæ enim hinc, inde hiant in arteriis venularum orificia, arctiora ſunt arteriæ diametro. Motui aptiores ſanguinis arterioſi particulæ venularum ora ſubeunt, denſiores verſus acumen urgentur. Huc appulſæ veneno turgidæ, ſi glandulas nanciſcuntur, lymphatici liquoris affuſione, quo madent harum extremitates ſpongioſæ, nonnihil miteſcunt, & ad ſuppurationem diſponuntur. Dein bubonis apertione datâ viâ ichor virulentus effluit. Novo ſanguine eaſdem arterias ſubeunte, per ſentinam expurgatur quicquid ineſt miaſmate lethifero vitiatum. Pars interea ſanguinis, cordi redditur, veneni purior. Sic ſenſim iteratis circuitibus ſanguinis maſſa defœcatur, purgatur. Si autem apices arteriarum in quibus volvitur ſanguis impurus in muſculoſas aut membranoſas partes deſinunt; hujus cauſtica virtus nihilò demulſa in pus abit difficiliùs, ſed partes quibus inſidet adurit, & vicinas ſerpendo depaſcit. Deinde obductâ partibus exeſis cruſtâ duriori, perſpirationis viæ occluduntur. Per carbunculum virulentæ materiæ minùs protruditur quàm per bubonem; donec ulcere facto eidem paretur exitus. In plures ſimul arteriarum ramulos ſæpè magna pernicioſi miaſmatis copia diſpergitur. Tunc omnes ferè in his contenti ſanguinis diſſociatæ moleculæ lenteſcunt, hærent, maculis varii coloris conſpicuæ. His extrudendis ſi par eſt Natura vincit, impar vincitur. Laboranti Naturæ adlaborare ſatagis? Duriores ſanguinis dilue particulas ejuſmodi videlicet potulentis quæ ſolidorum oſcillationes fovere naturales, debiliores augere, fortiores lenire queant. Bubones & anthraces Arte chirurgicâ ſanandi. Imperfectam criſim arguunt aut permanentia aut non valde remittentia poſt quamlibet eruptionem ſymptomata. Tunc aliàs mitius tractandi bubones; mox ſcalpello aut *cauterio* aperiendi, vel veſicatoriis proliciendi. Carbunculi verò progreſſus inhibendus: ſubſtantia emortua quàm citiſſimè fieri poteſt ſeparanda. In utroque tumoris genere factum ulcus tamdiu apertum ſervetur, quandiu venenatæ luis aliquid in corpore deliteſcere conſtabit. Hûc omnis aliorum quæ ſuperſunt ſymptomatum cura dirigantur. Imprimis caveto ne venæ ſectione perperam celebratâ, aut *catharticis* ociùs adhibitis intùs revoces quod in extremis reſedit. Sic ſymptomatis indicantur quæ ſint nocitura, quæ profutura ſint, quibuſque auxiliis vincere Natura poſſit;

Ergo Peſtis curatio ex Symptomatis.

Domini Doctores diſputaturi.

M. Franciſcus Pouſſe.

M. Thom. Bernardus Bertrand.

M. Ægidius Adam Chirurgiæ Gallico idiomate Profeſſor.

M. Camillus Falconet Regiæ utriſque Aulæ Equeſtris ~~Primarius~~ ordinarius

M. Hyacintus Baron.

M. Joannes-Nicolaus de la Hire è Regiâ Scientiarum Academiâ.

M. Alexand. Petrus Mattot.

M. Alexis Littre, Regiæ Scientiarum Academiæ Socius.

M. Petrus-Joannes Burette Profeſſor Regius, & è Regiâ Numiſmatum Academiâ.

Proponebat Pariſiis, LUDOVICUS JOANNES LE THIEULLIER, Laudunenſis, Baccalaureus Medicus, A. R. S. H. 1724. à ſextâ ad meridiem.

Typis J. QUILLAU, Univerſitatis & Facultatis Medicinæ Typographi

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10